

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: Poetiske Arbejder. - 1929

Citation: Hauch, Carsten: "Poetiske Arbejder. - 1929", i Hauch, Carsten: *Poetiske Arbejder. - 1929*, udg. af POUL SCHJÆRFF, 1926-29, s. XVII. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hauch03val-shoot-idm140718941941920/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Poetiske Arbejder. - 1929

greb den gamle Digter om Hjærtet. En polsk Fange
føres mod Øst ud i det ukendte:

Og Grænen sukked og spurgte Maanen,
Hvorhen han kørte, men Maanen taug.

En grel Virkning opnaas ved at lade denne Dig-
tets sidste Strofe ende uden Rim.

VI.

I Fortalen til »Lyriske Digte« 1842 siger Hauch:
»Ingen kan...meer, end jeg selv, være overbeviist
om, at jeg ikke er kaldet til at være lyrisk Digter i
allerstrengeste Forstand.« Enhver, der kender
Hauchs Lyrik, vil være uenig med Digteren i denne
hans Udtalelse. Skiller man ud de Digte (og saa-
danne findes i enhver Digtets Produktion), der er
udarbejdede uden særlig Bistand af Muserne, bliver
dog tilbage en anselig Række, hvis Læsning griber
Sindet med Andagt.

»Lyriske Digte« 1842, den første større Samling af
Hauchs Lyrik, tillader os at skelne denne i dens
Genesis, Udvikling og Højdepunkt.

I Samlingen findes optaget nogle Ungdomsdigte,
der af Digteren selv ikke vurderes synderlig højt;
de genoptrykkes som havende en vis historisk og
psykologisk Interesse. Hauchs ene lyriske Udgangs-
punkt er *Novalis*; i nærværende Udvalg er ikke op-
taget noget herhenhørende Digt, da den poetiske
Værdi ikke helt svarer til Omfanget. *Novalis*' My-
stik og Panteisme opfylder Digteren, hvis Poesier i
denne Stil danner et Sidesykke til Schack Staffeldts
overromantiske Digte. Ungdomsdigtenes Ufuldkom-
menhed skyldes, at deres Frembringelse selv som Dig-
ter ganske var i »Tilblivelsens Øieblik« (Fortalen);
de indeholder dog baade i Tanke og Form meget
kønt. Hertil hører »En Phantasie, digtet efter Læs-
ningen af *Novalis*«, der paa én Gang giver *Novalis*

XVII

og Hauch. Bølgerne, Himmelblaaet og Stjernerne taler til en romantisk Yngling; allerede her ses de Elementer, der danner Hauchs Naturlyrik, og den længselsfulde og fantasifulde unge Mand minder om Digteren selv.

Et Indblik i den unge Hauchs splittede Sind giver »*De stridige Veie*«, der fremstiller Kampen mellem Forstand og Fantasi, Videnskab og Poesi, symboliseret ved Fjældet og Havet, Billeder fra Barndommen i Norge, de to Kontraster; i Ungdommen og gennem hele Livet stod Hauch foran »stridige Veie« (jfr. Indledn. til »En polsk Familie«, S. XVI).

Ved Siden af Novalis ses allerede nu Tilknytningen til Goethe, Hauchs andet lyriske Udgangspunkt. Det er Goethes »Lied«, hvis Toner Hauch synger efter i Digtet »Længsel«, der i nogen Grad minder om »Nähe des Geliebten«. Goethes »musikalske Lyrik« virkede stærkt paa Hauch, der i flere Uger kunde være optaget af goetheske Verslinjer, og for sig selv sang dem højt til selvlavede Melodier (»Minde« I, S. 234). En ny Side af Hauchs Væsen, den polemiske, kommer frem i »*Hunden til Maanen*«, et Indlæg i Striden mellem Baggesen og Oehlenschläger. Digtet er en Allegori; paa Jorden staar den bjæffende Hund (Baggesen) og halser ad den »blodig romantiske« Maane (Oehl.), der ikke fordunkles af Hundens »kritiske Glæde«. Det satiriske Digt indeholder en ondskabsfuld Karakteristik af Baggesen og viser, at Hauch, naar det gjaldt, kunde være baade vittig og skarp. Med sin ridderlige Karakter tager Hauch (i Fortællingen) senere Afstand fra den polemiske Ensidighed, der havde fremkaldt den ubillige Dom over en Modstander.*) Endnu en hauchsk Tone klinger frem i disse første Digte. Fra 1816 stammer den smukke »*Gravsang*« (»Stirrer ei i Graven ned«), hvor vi for første Gang træffer den in-

*) Fra Hauchs Alderdom haves Digtet »En stor Samtidig« (»Nye Digtninger« 1869, S. 58), der viser, at han stadig kunde være satirisk.

derlige Salnetone, der senere danner en saa væsentlig Bestanddel i hans Lyrik.

Dette var Genesis, nu følger Udviklingen. I Manddomsaarene fra omkr. 1824 til 1840 strør Hauch rundt i Romane og Skuespil skønne lyriske Digte, nyt Materiale til Forstaaelse af hans Aand og de Paavirkninger, der bidrog til at forme den. I »Hømadryaden«, skrevet 1824, findes Digtet »Naar Sneens Liller dække Marken ene«; det synges af Agnes, der bagefter oplyser: »Han sagde mig, den var i Orienten digtet«. Denne Orient ligger imidlertid ret nær, og Hauch tilstaar selv i »Lyriske Digte«s Forord, at Digtets Hovedtanke genfindes hos Goethe i hans »West-östlicher Divan«; Hauch har udvidet sin Goetheefterdigtning fra dennes »Lieder« til hans orientalske Poesi; Ligheden med Goethes Digt er tydelig, men Forskellen derfra er betegnende for Hauch: hans Digt er et Minde, Goethes en Virkelighed; Hauch siger: jeg mindes dig, Goethe: ich erkenne dich. Det hauchske Tungsind gennemtrænger selv Kærlighedsdigtet. Saaledes ogsaa i »Sang af Bajazet« (»Du kastede dit Blik paa mig«; ogsaa fra 1824), et mesterligt Elskovsdigt, en yderligere Udvidelse af den orientalske Stil, mindende om Højsangen, billedrigt og sanseligt. Men Digteren slutter med en Udtalelse om, at den Elskede er blevet blegere, hun er ikke saa skøn som før:

Jeg glædede mig derover,
Thi det mindede mig om de Dage,
Hvori Tidens Slør skal dække din Deilighed for
Verden,
Og hvori jeg alene skal kiende den.

Her ses Hauch, fortrolig med altings Forgængelighed, ligefrem glæde sig derover.

De lyriske Forudsætninger udvides yderligere. Den vemodige slaviske Poesi med dens følelsesfulde Naturbesjæling danner Baggrunden for de dejlige Digte i »En polsk Familie« 1839 (jfr. Indledn. til dette

XIX

Værk, S. XXII). Det maa dog ikke lades ubetonet, at alle disse Paavirkninger, baade i Ungdoms- og Manddomsdigtene, har indgaaet en organisk Forbindelse med Digterens Aand, saa at samtlige Digte, hvor megen fremmed Indflydelse der end kan paaeges, fremtræder som fuldgyldige Udtryk for denne og som ægte dansk Lyrik.

Højdepunktet følger i Bogens øvrige Digte, der er blevet til omkring 1840. Opholdet i det stille poetiske Sorø forlener Digtene med noget mildt og inderligt; Hauchs idealistiske, for alt skønt opladte Sind, hans naturvidenskabelige Studier, Forbindelsen med Datidens betydelige Aander i og uden for Sorø, alt dette bærer Frugt i en Række Digte, der, idet de viser, hvad Digteren beundrer hos Andre, indirekte tegner denne selv og hans Livsanskuelse.

I Sangen om Sorø, »Afskedssang til Academi-stjerne i Sorø«, har Hauch paa fuldkommen Maade oplukket den Poesi, der for enhver, der føler sig i Pagt med vor historiske Fortid og vor danske Natur, hviler over det lille Sorø. Sangen er et vemodsfyldt Farvel til Stedet; den mindes Venskabet, der knyttes mellem de unge, den mindes Aandens Arbejde, og den giver de Unge en Lærdom med: hav Respekt for Tanken, den Skat, der har Værdi; her sankes ikke Guld og Sølv. Som altid hos Hauch er Naturen skildret alment og typisk; og dog er den levende, thi op af den stiger Stedets stille Stemning og fredfyldte Harmoni.

I Sorø fik de unge Videnskabsdyrkere Sansen opladt for Naturvidenskaben; hvad denne betød for Hauch, ses af Digtet »Ved det skandinaviske Naturforskermøde 1840«, hvis Udtryk og Tanker ligefrem er genoptaget fra Sangen om Sorø (se »Sorøer-Bladet«, 10. Aarg., S. 37). Det smukke Digt skal ikke nærmere omtales, da der nedenfor skal dvæles ved en anden Sang om samme Emne. Historien, som do-ccredes paa Akademiet, gav Blik for de »store Navne«; dette Blik havde Hauch selv; i »Lyriske Digte« findes forstaaende Karakteristikker af Oehl-
XX

lenschläger, A. W. Hauch, Tieck og Thorvaldsen, alle sete med Kærlighedens milde Blik. Men bedst forstod Hauch to Mennesker: Christiane Oehenschläger og sig selv. De to herhen hørende Digte danner Værkets Højdepunkt og afgiver endnu en Gang Vidnesbyrd om, hvorledes Hauch kunde til egne sig et Forbillede, men samtidig gøre det til sin Ejendom.

I mægtige frie Rythmer, hvor Linjens Længde betinges af Stemningen, udfolder her Hauchs Digtergenius sig med et Mesterskab, der søger sin Lige. Formen gaar helt tilbage til den antike Poesi, Pindars Hymner og Horats' Ode; Mellemløddet for Hauch er dog Goethe, der i sin Sturm- und Drang-tid mestrede den rimløse Ode, der ligefrem sang sig frem hos ham paa hans Vandringer. Paa Hauchs frie rythmiske Digte passer Welhavens Ord:

Hvad ei med Ord kan nævnes
i det rigeste Sprog,
det Udsigelige,
skal Digtet røbe dog.

En storladet Mennesketegning er Digtet om »*Christiane Oehenschläger*«. Og hvorfor? Fordi Hauch følte sig kongenial med Oehenschlägers Hustru. I »Minder« (I, S. 311—315) skildrer han Digterhustruen; i et Brev til Oehenschläger fra Juli 1841, skrevet ved Efterretningen om Christianes Død, karakteriserer han hende i Udtryk, der genfindes i Mindedigtet. De to Skildringer er som Prosaudkast til Digtet, hvis vægtige Linjer tilsammen danner et Minde for en Kvinde, der stod over det almindelige Maal for et Menneske.

»*Bekjendelse*« er Samlingens værdige Slutningsdigt. I Billeder af Vaaren og Sommeren tegnes de Sangere, hvis Poesier yndes af Mængden; som Modsætning gives Høsten og Vinterstormen, Digterens egne Sange, som man vender sig bort fra; sjældent har han mærket Paaskønnelse; men han trøster sig:

ydre Glans har han aldrig attraaet, han har kun sunget ud af sin Sjæls Inderste, ikke for at opnaa Verdens Ros. Med ædel Selvbevidsthed fæster Digteren sit Blik paa Stjernerne; i deres Rige hører hans Digtning hjemme; hans Tanker lyser ikke for Jorden, men over den. Det havde Hauch faaet ud af Livet, at hans Værk, skønt ikke anerkendt af Mængden, var i Pagt med det Evige.

Efter dette gribende Digt sænkes Mildhed og Fred ind i Sindet, naar man fordyber sig i den sidste Række Digte af Samlingen fra 1842. Vel findes det hauchske Vemod i Digtet »*Den Elskede*«, der slet ikke er til, og Bearbejdelsen af Goethes Digt »*Vanitas vanitatum*« rummer et bittert Minde i Linjerne:

Da knalded et Skud bag Skovens Green,
Og ak! jeg misted mit Been,

men ellers raader en mild og ren Gudhengivenhed og Fortrøstning over Digte som de to »*Affensange*«, »*Psalm*«, de gejstlige Digte og »*Gudhengivenhed*«. Den Tilknytning til Goethes »*Lied*«, der gav sig til Kende allerede i Ungdommen, er her udvidet med Salmetonen fra de tyske »*geistliche Lieder*« hos Paul Gerhardt, Matthias Claudius og Novalis.

Kastes sluttelig Blikket tilbage over »*Lyriske Digte*« fra 1842, ses Samlingen i dens tre Hovedelementer: Genesis, Udvikling og Højdepunkt som én stor Klimaks: i Form fra den simple Vise over Ottaver og Heksametre (i de tidligere omtalte Romancer) til de stolte frie Rythmer, i Forbilleder fra den enkle Lied over østerlandsk og slavisk Poesi til de ophøjede Ode, i Livsanskuelse fra Forstaaelsen af Menneskelivets Forgængelighed til Evighedens lyse Stjernerige.

VII.

Den lyriske Evne beholdt Digteren til det sidste; som Mærkepæle paa hans aandelige Vej knejser endnu tre Digtsamlinger, 1854, 1861 og 1869. Med XXII